

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 50/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp).

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (LA 86/2007 vp — Merja Kyllönen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 16 päivänä lokakuuta 2007,
- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta (LA 36/2008 vp — Jukka Gustafsson /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 28 päivänä toukokuuta 2008,
- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (LA 83/2008 vp — Merja Kyllönen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 30 päivänä syyskuuta 2008,
- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta (LA 89/2008 vp — Erkki Virtanen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 13 päivänä marraskuuta 2008,
- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta (LA 119/2008 vp — Tarja Filatov /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 19 päivänä marraskuuta 2008 ja

- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta (LA 103/2009 vp — Tarja Filatov /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 11 päivänä marraskuuta 2009.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (TyVL 22/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Timo Meling ja ylitarkastaja Tiina Korhonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- etuuspäällikkö Suvi Onninen, Kansaneläkelaitos
- vastuualuepäällikkö Kirsi Vainikainen, Pohjois-Savon TE-keskus
- työvoimapalveluasiantuntija Ritva Kaijo, Satakunnan TE-keskus
- kehittämisspäällikkö Jorma Palola, Suomen Kuntaliitto
- työvoimapolitiittinen asiamies Heikki Taulu, Akava ry
- asiantuntija, OTK Mikko Räsänen ja asiantuntija Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- ekonomisti Joonas Rahkola, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

- työmarkkina-asioiden päällikkö Outi Tähtinen, Suomen Yrittäjät ry
- lakimies Heli Puura ja talouspoliittinen asiantuntija Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry
- varapuheenjohtaja Markku Virtanen, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia, työttömyyskassalakia ja vuorotteluvapaalakia. Ehdotetut muutokset ovat osa sosiaaliturvan uudistamiskomitean ehdotuksia sosiaaliturvan uudistamisen keskeisistä linjauksista.

Esityksessä ehdotetaan siirryttäväksi yhteen työttömyyspäivärahan työssäoloehtoon lyhentämällä ensimmäistä kertaa työttömyyspäivärahaa saavan työssäoloehto 43 viikosta 34 viikkoon. Myös yrittäjien työssäoloehto ehdotetaan vastaavasti lyhennettäväksi 24 kuukaudesta 18 kuukauteen. Samalla ehdotetaan selkiytettäväksi niitä työssäoloehtoja koskevia säännöksiä, joissa säännellään palkkatyön ja yrittäjyyden välisiä siirtymiä.

Työttömyyspäivärahan tasoa ehdotetaan korotettavaksi muuttamalla ansiopäivärahan ja korotetun ansio-osan laskentakaavaa sekä maksamalla 20 ensimmäiseltä työttömyyspäivältä peruspäivärahassa korotusosaa ja ansiopäivärahassa korotettua ansio-osaa. Ansiopäivärahan korotuksen johdosta luovuttaisiin lisäpäiviltä maksettavasta korotetusta ansio-osasta. Samalla myös nykyistä korotusosan ja korotetun ansio-osan enimmäismaksuaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi 150 päivästä 100 päivään.

Aktiivitoimenpiteisiin osallistumisen kannustamiseksi ehdotetaan, että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisiin enintään 200 päivältä korotusosaa tai korotettua ansio-osaa. Korotusosan maksaminen koskisi myös työmarkkinatuen saajia. Myös muutosturvan enimmäismaksuaikaa pidennettäisiin 185 päivästä 200 päivään. Korotettuihin etuuksiin oikeuttavat työllistymistä edistävät palvelut määriteltäisiin nykyistä laajemmin, jolloin niiden piiriin tulisi muun muassa omaehtoinen koulutus.

Sovittelun työttömyyspäivärahan 36 kuukauden enimmäisaika ehdotetaan kumottavaksi.

Työttömyydenaikaiset koulutusetuudet, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutustuki ja koulutuspäiväraha ehdotetaan yhdistettäväksi yhdeksi etuudeksi. Työtön saisi samansuuruisia etuutta siitä riippumatta, osallistuuko hän työ- ja elinkeinotoimiston hankkimaan koulutukseen vai itse hankkimaansa koulutukseen. Samalla omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen ehtona olevasta 10 vuoden työhistoriavaatimuksesta luovuttaisiin. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ajalta maksettava tuki laskettaisiin mukaan työttömyyspäivärahan 500 päivän enimmäisaikaan.

Työurien pidentämiseksi ehdotetaan lisäpäiväoikeuden alkamisikää nostettavaksi 59 vuodesta 60 vuoteen. Muutos koskisi työnhakijoita, jotka ovat syntyneet vuonna 1955 tai sen jälkeen. Ikärajan noston vuoksi kuntien velvoitetta työllistää ikääntyneitä työntekijöitä laajennetaan koskemaan niitä työttömiä, jotka lainmuutoksen vuoksi eivät enää olisi lisäpäiviin oikeutettuja. Samalla palkanmäärittelyä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että velvoitteen perusteella järjestetty työ ei alenna työn päätyttyä maksettavaa työttömyyspäivärahaa.

Esityksessä ehdotetaan, että työllistymistä edistävien palveluiden perusteella maksettaviin työttömyysetuuksiin oikeuttavat työvoimaviranomaisen palvelut ja niitä koskevat ehdot määriteltäisiin nykyistä tarkemmin ja koottaisiin yhteen lukuun. Samalla työmarkkinatukea koskevat säännökset ryhmiteltäisiin laissa uudelleen.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetusta laista ehdotetaan kumottavaksi työvoimapoliittisen aikuiskoulutustuen rahoitusta koskevat säännökset, koska työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä ehdotetaan työvoimapoliittista aikuiskoulutustukea koskevien säännösten kumoamista. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ajalta maksettaisiin työttömyysetuutta, jossa työttömyyskassan rahoitusosuus on suurempi kuin työvoimapoliittisessa aikuiskoulutustuessa. Muutoin työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin ja työttömyyskassalakiin ehdotetut muutokset ovat teknisiä ja johtuvat ehdotetuista uusista etuuksista.

Vuorotteluvapaalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vuorottelukorvauksen suuruus määriteltäisiin työttömyyspäivärahasta, johon ei sisälly työttömyyspäivärahaan maksettavia korotuksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Lakialoitteet

Lakialoitteissa LA 86/2007 vp ja LA 83/2008 vp ehdotetaan työmarkkinatuen tarveharkinnan poistamista.

Lakialoitteessa LA 36/2008 vp ehdotetaan, että työntekijälle, jonka työnantaja on saanut korkeinta korotettua palkkatukea (entinen yhdistelmätki), karttuisi työttömyysturvaa koko työskentelyajan.

Lakialoitteessa LA 89/2008 vp ehdotetaan työmarkkinatuen ja työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista 582,86 euroon kuukaudesta.

Lakialoitteessa LA 119/2008 vp ehdotetaan työmarkkinatuen ja työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista 26,01 euroon päivältä.

Lakialoitteessa LA 103/2009 vp ehdotetaan työmarkkinatuen ja työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista 27,63 euroon päivältä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esitykseen sisältyvät työttömyysturvalain muutokset muodostavat kokonaisuuden, jossa osa ehdotuksista selkeästi parantaa nykyistä turvaa, ja toisaalta osa ehdotuksista merkitsee, että työttömyysturva nykyiseen verrattuna osin heikkenee. Uudistusta koskevat peruslinjaukset perustuvat SATA-komitean ehdotukseen kokonaisuudistuksen peruslinjauksista sekä aikuiskoulutuksen tukijärjestelmien selkiyttämistä ja aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistamista valmistelleen AKKU-johtoryhmän SATA-komitealle tekemään ehdotukseen. Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet eläkepolitiikkaa ja työttömyysturvaa koskevista esityksistä vuosille 2009—2014. Nämä esitykset sisältyvät SATA-komitean ehdotuksiin.

Esitys on osa laajempaa kokonaisuutta, jolla pyritään aiempaa tehokkaampaan työnhakuun ja siten lyhentämään työttömyysjaksoja. SATA-komitea pitää tavoiteltavana muuttaa sosiaaliturvaa uusien mahdollisuuksien suuntaan ja korostaa aktiivisten toimenpiteiden roolia passiivisen toimeentuloturvan rinnalla ja sijasta. Esitykseen sisältyy ehdotuksia kannusteista, jotka tukevat työnhakijaa hakeutumaan työllistymistä edistäviin toimiin, kuten koulutukseen, työkokeiluun, työelämävalmennukseen, työharjoitteluun tai kuntouttavaan työtoimintaan. Näistä työnhakua ja työllistymistä edistävästä toimista hallitus on antanut erillisen esityksen (HE 178/2009 vp).

Valiokunta toteaa, että näihin kahteen hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset olisi tulut antaa eduskunnalle yhtenä esityksenä, jolloin kokonaisuus hahmottuisi selkeämmin. Nyt esitykset muodostavat vaikeaselkoisen kokonaisuuden, joka on myös toimeenpanijoiden kan-

nalta erittäin hankala. Perustuslakivaliokunta on vastikään työttömyysturvalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen HE 222/2009 vp yhteydessä todennut, että valiokunnan mielestä jatkossa olisi asianmukaisempaa pyrkiä kokoaamaan useampia toisiinsa liittyviä muutosehdotuksia yhteen hallituksen esitykseen (PeVL 28/2009 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen.

Työttömyysturvan parannukset

Työntekijän sekä yrittäjän työssäoloehtoihin ehdotettavat muutokset ovat selkeitä parannuksia työttömyysturvaan ja varsinkin tämänhetkisessä suhdanne- ja työllisyysilanteessa erittäin tervetulleita. Kun ensimmäistä kertaa työttömyyspäivärahaa saavan työssäoloehto lyhenee 43 viikosta 34 viikkoon, pääsevät erityisesti irtisanottavat nuoret samoin kuin esimerkiksi hoitovapaita käyttäneet, myöhään työelämään siirtyneet naiset nopeammin työttömyyspäivärahan piiriin tarveharkintaisen työmarkkinatuen sijaan. Ansiopäivärahan edellytyksenä oleva, työttömyyskassassa vakuutettunaoloaika koskeva vaatimus lyhenee 10 kuukaudesta 34 viikkoon. Tämäkin parantaa nuorten tai muutoin työelämään vastikään siirtyneen työttömäksi jäävän asemaa.

Kun työttömyysturvalle palaamiseen oikeutetavan työssäolon tarkastelujaksoa samalla pidennetään, saavat ptkätöitä tekevät nykyistä helpommin työssäoloehdon uudelleen täytetyksi. Tarkastelujakson pidennyksen vaikutuksesta työmarkkinatuella putoamisen sijasta työttömyyspäivärahan piirissä pysytään pidempään, kun vähäisetkin työt voidaan ottaa huomioon pidemmältä ajanjaksolta. Lisäksi on hyvä, että työssäoloehdon tarkastelujaksoa pidentää osallistumisaika työllistämistä edistäviin toimenpiteisiin riippumatta toimenpiteestä. Uudistukset turvaavat entistä useammille tasoltaan paremman työttömyysetuuden ja samalla vähentävät toimeentulotuen tarvetta.

Työttömyysturvan tasoa parantaa ehdotus, jolla työttömyyspäivärahan ansio-osan laskennassa käytettävää työtulojen taitekohtaa nostetaan 2 459 eurosta 2 818 euroon. Taitekohdan ylimenevästä tulosta ansio-osa on pienempi kuin

taitekohdan alle jäävästä tulosta. Ansiorajaa ei ole sidottu indeksiin, joten se on reaalisesti alenunut. Taitekohdan muuttaminen nostaa myös vuorottelukorvausten tasoa. Taitekohdan nostamisen lisäksi korotetun ansio-osan kertymäprosentteja korotetaan 2,5 prosenttiyksiköllä, jolloin työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettava etuus nousee. Muutos on omiaan kannustamaan työnhakijaa aktiivitoimien piiriin.

Uutena etuutena aletaan maksaa korotettua työttömyysturvaa 20 ensimmäisen työttömyyspäivän ajalta kaikille perus- ja ansiopäivärahan saajille, jotka ovat olleet yhteensä kolme vuotta töissä ennen työttömyyden alkamista. Työttömyyden alussa maksettavalla korotuksella kannustetaan nopeampaan työllistymiseen, koska päiväraha laskee työttömyyden pitkittyessä.

Valiokunta pitää myönteisenä, että sovitellun työttömyyspäivärahan enimmäisajasta ehdotetaan luovuttavaksi. Enimmäisaikaa ei ole sovellettu, koska sitä koskevan säännöksen voimaantuloa on toistuvasti siirretty. Ilman muutosta enimmäisaika tulisi sovellettavaksi vuoden 2010 alusta. Muutos tukee työllistymistä osa-aikaisesti, jos kokoaikatyötä ei ole tarjolla.

Aktiivitoimenpiteisiin kannustaminen

Koulutustuesta ja koulutusrahasta luovutaan kokonaan. Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavia etuuksia yhtenäistetään siten, että kaikkien työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hakijalla työttömänä olisi oikeus. Epäselvyyttä eri toimenpiteisiin liittyvistä etuuksista vähennetään määrittelemällä työllistymistä edistävät palvelut laissa. Valiokunta pitää uudistusta hyvänä ja sääntelyä selkeyttävänä. Työttömän työnhakijan kannalta on erittäin myönteistä, ettei tuen suuruus riipu siitä, minkä nimiseen aktiivitoimenpiteeseen hän osallistuu. Työnhakijalla ei aina edes ole mahdollisuutta valita eri palvelujen välillä, vaan on osallistuttava siihen, mitä on tarjolla.

Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumiseen kannustetaan maksamalla näiden palvelujen ajalta työmarkkinatukeen ja peruspäivä-

rahaan korotusosaa ja ansiopäivärahassa korotettua ansio-osaa enintään 200 päivältä. Jos työnhakijalla on oikeus muutosturvaan, hänelle maksetaan muutosturvan mukaista peruspäivärahan muutosturvalisää ja ansiopäivärahassa muutosturvan ansio-osaa. Muutosturvalisän ja muutosturvan ansio-osan maksamisen enimmäisaikaa pidennetään 185 päivästä 200 päivään. Korotettua ansio-osaa maksetaan jatkossa paitsi työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen myös omaehtoisen koulutuksen, työkokeilun, työharjoittelun ja työelämävalmennuksen ajalta.

Siirtyminen yhteen etuuteen merkitsee sitä, että jatkossa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ajalta maksetut etuuspäivät sisältyvät työttömyyspäivärahan 500 päivän enimmäisaikaan. Nykyisin koulutus- ja työttömyyspäivärahapäiviä on voinut olla yhteensä enintään 565. Muutoksen tavoitteena on, että koulutukseen haakeuduttaisiin jo työttömyyden alkuvaiheessa eikä vasta sitten, kun työttömyyspäivärahan enimmäisaika alkaa täyttyä. Valiokunta korostaa, että koulutuspaikkoja tulee olla saatavilla, jotta koulutukseen pääsyn lykkääntyminen ei tarpeettomasti pitkitä työttömyyttä. Jos koulutuksen aloittaminen lykkääntyy, saattaa korotettu ansioetus kesken koulutuksen muuttua työmarkkinatueksi ja käytännössä vaikeuttaa koulutukseen osallistumista.

Siirtymäsäännöksen mukaan niillä, jotka ovat lain voimaan tullessa koulutuksessa, ei koulutustukea lueta 500 päivän enimmäisaikaan. Heitä tulevat lain voimaan tullessa kuitenkin koskemaan etuuksien laskentaa koskevat parannukset samoin kuin koulutuksen ajalta maksettavat korotukset sekä ylläpitokorvauksen korotus.

Lisäpäiväoikeus

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alkamisikää nostetaan 59 vuodesta 60 vuoteen. Muutos koskee niitä työnhakijoita, jotka ovat syntyneet vuonna 1955 tai sen jälkeen. Muutoksen tavoitteena on työurien pidentäminen. Muutos vaikuttaa kuitenkin viiveellä, koska vuonna 1955 syntyneet saavuttavat nykyisen lisäpäiväoikeuden alkamisiän vuonna 2014. Ikärajan nosto tässä suhdannetilanteessa merkitsisikin lähinnä li-

sääntyvää työmarkkinatuen varaan jäävän ikään-tyneiden työttömien työnhakijoiden määrää.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että "ikärajan noston vuoksi kuntien velvoitetta työllistää ikääntyneitä työntekijöitä laajennetaan koskemaan niitä työttömiä, jotka lainmuutoksen vuoksi eivät enää olisi lisäpäiviin oikeutettuja. Samalla palkanmäärittelyä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että velvoitteen perusteella järjestetty työ ei alenna työn päätyttyä maksettavaa työttömyyspäivärahaa." Valiokunta toteaa, että hallituksen esitykseen sisältyy velvoitetyön jälkeen maksettavaa työttömyyspäivärahaa koskeva säännös. Sen sijaan mainittua työllistämismenvelvoitetta ei sisälly tähän eikä myöskään samanaikaisesti annettuun hallituksen esitykseen HE 178/2009 vp, vaikka osiossa "Esityksen pääasiallinen sisältö" näin todetaan. Esityksen pääasiallisen sisällön kuvaus on siten harhaanjohtava. Saadun selvityksen mukaan puute johtuu siitä, että esitykset oli viime vaiheessa jaettu erikseen sosiaali- ja terveysministeriöstä ja työ- ja elinkeinoministeriöstä esiteltäviin esityksiin ja jälkimmäinen ministeriö on jakanut oman osuutensa vielä kahteen eri esitykseen, joista toista ei vielä ole annettu eduskunnalle. Tämä osoittaa, että valiokunnan huomautus tarpeesta koota samaa asiaa koskevat ehdotukset samaan esitykseen on aiheellinen.

Lisäpäiväoikeuden nostaminen yhdellä vuodella merkitsee sitä, että ns. eläkeputkeen voi päästä aikaisintaan 58 vuoden ja yhden kuukauden ikäisenä. Käytännössä aikaisemmat lisäpäiväoikeuden ikärajan nostot ovat parantaneet ikääntyneiden työllisyyttä, koska irtisanomisista kohdistetaan enemmän ikäluokkiin, joilla on oikeus työttömyysturvan lisäpäiviin. Tosiasia kuitenkin on, että yli 50-vuotiaana työttömäksi jäävän mahdollisuudet työllistyä ovat edelleen erittäin heikot. Tästä syystä kuntien työllistämismenvelvoitteen tulee luvattusti toteutua ja työllistämiseen tulee varata riittävät määrärahat. Muutoin seurauksena on enenevä määrä työttömyyspäivärahalta työmarkkinatuella ja toimeentulotuen varaan joutuvia ikääntyneitä työttömiä työnhakijoita.

Yrittäjien työttömyysturva

Hallituksen esitykseen sisältyy yrittäjien työttömyysturvaa merkittävästi parantavia ehdotuksia. Yrittäjän työssäoloa lyhenee 24 kuukaudesta 18 kuukauteen. Lyhennys merkitsee, että yrittäjät pääsevät nopeammin ansiopäivärahan piiriin. Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotuksia, joilla selkiytetään säännöksiä, jotka koskevat siirtymiä palkkatyön ja yritystoiminnan välillä. Uudistuksella turvataan keskeytymätön työttömyysturva näissä tilanteissa ja siten osaltaan madalletaan kynnystä ryhtyä yrittäjäksi. Yrittäjän turvaa on perusteltua parantaa nykyisessä suhdannetilanteessa, kun terveen yritystoiminnan edellytykset omaavia yrittäjiä voi joutua lopettamaan yritystoiminnan.

Myös yrittäjille aletaan maksaa korotettua ansio-osaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Yrittäjät ovat aiemmin osallistuneet koulutukseen melko vähän, ja ansio-osan korotuksella heitä kannustetaan paitsi työvoimapolitiiseen aikuiskoulutukseen myös omaehtoisen koulutuksen piiriin.

Valiokunta toteaa, että myös yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvassa on puutteita, jotka on syytä korjata. Saadun selvityksen mukaan yrityksessä aiemmin työllistyneen perheenjäsenen työttömyysturvan parantamista koskevan ehdotuksen oli tarkoitus olla mukana nyt käsiteltävässä kokonaisuudessa. Se puuttuu hallituksen esityksistä, koska siihen ei ollut varattu tarvittavaa määrärahaa.

Työttömyysturvalain mukaan yrittäjän perheenjäsen on oikeutettu työttömyysturvaan, jos hänen työnsä on loppunut tuotantosuunnan lopettamisen tai vastaavan syyn vuoksi. Käytännössä yrityksen toiminnan ja työllistämiskyvyn heikkeneminen ei kuitenkaan aina liity tuotantosuunnan lopettamiseen tai vastaavaan syyhyn. Yrityksen toiminta voi hiipua esimerkiksi asiakasmäärän tai yrityksen tarjoamien palveluiden kysynnän vähentymisen vuoksi. Tällaisessa tilanteessa yritys voisi vielä tarjota työtä toiselle yrittäjäpuolisoista, mutta yritystoiminta ei enää riitä elättämään koko perhettä. Tuotantosuunnan lopettamisvaatimus johtaa käytännössä sii-

hen, että työttömyysturvaa saadakseen yrittäjäperhe joutuu lopettamaan toiminnan kokonaan.

Valiokunta katsoo työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin, että yrityksessä työllistyneen perheenjäsenen tulee olla oikeutettu työttömyysturvaan tilanteessa, jossa hänen työnsä on loppunut yritystoiminnan edellytysten pysyväsluonteisen heikentymisen vuoksi ja yritystoiminnasta tuleva tulo jää vähimmäistoimeentulon alapuolelle. Tästä syystä sosiaali- ja terveystoiminta ehdottaa, että tätä tarkoittava muutos tehdään työttömyysturvalain 2 luvun 5 §:ään. Etuuden piiriin arvioidaan tulevan 200–300 henkilöä vuosittain. Valtion talousarvioon varataan tähän tarkoitukseen 1 miljoonan euron määräraha.

Toimeenpano

Uudistus lisää ainakin alkuvaiheessa sen toimeenpanijoiden eli työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen työmäärää ja hallinnollisia kustannuksia. Siirtymävaiheessa tarvittavien tietojärjestelmämuutosten jälkeenkin uudistuksen arvioidaan työllistävän toimeenpanijoita nykyistä enemmän. Vaikka työttömyyden ja koulutuksen aikaiset tuet yhtenäistyvät, tulee uusien korotettujen etuuksien saantiedellytysten selvittelystä lisätyötä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että toimeenpanon vaatimiin resurssilisäyksiin ryhdytään pikaisesti.

Työttömyyden ja lomautusten nopea kasvu kuluvana vuonna on ruuhkauttanut monia työttömyyskassoja. Vaikka kassat ovat hakemusten lisääntymisen myötä lisänneet henkilöstöä ja kehittäneet toimintaansa, etuuspäätösten valmistelu hidastaa osaltaan työttömyysturvasäännösten yleinen monimutkaisuus. Muun muassa lomakorvausten jaksotus, erilaiset työttömyysturvan karenssit, vakuutuspalkan monimutkaiset laskentasäännöt ja etuuksien moninaisuus ovat omiaan aiheuttamaan viivytystä käsittelyyn. Vaikka koulutusetuudet nyt yhtenäistetään työttömyysetuuksiksi, merkittävää parannusta etuuksien monimutkaiseen laskentaan ei lakiehdotuksiin sisälly. Valiokunta pitää tarpeellisena, että työttömyysturvasäännöksiä pyritään edelleen yksinkertaistamaan ja menettelyjä esimer-

kiksi sähköisten asiakirjojen ja sähköisen asioinnin avulla nopeuttamaan.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

2 luku 5 §. Yritystoiminnan päättymisen ja keskeytymisen. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvaa myönnetään yrittäjän perheenjäsenelle myös sillä perusteella, että yrittäjän perheenjäsenen työ on loppunut yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteisen heikentymisen takia ja yritystoiminnasta tuleva tulo jää vähimmäistoimeentulona pidettävän määrän alapuolelle. Yrityksen taloudellisen tilanteen heikkeneminen todetaan yrityksen taloudellista tilannetta kuvaavista asiakirjoista. Oikeus työttömyysturvaan syntyy, jos asiakirjoista on nähtävissä, että työ yrityksessä on vähentynyt siinä määrin, että työtä ei enää riitä perheenjäsenelle eikä yritystoiminnasta syntyvä tulo tuota perheenjäsentä kohti laskettuna työttömyysturvalain 5 luvun 7 §:n 1 momentin mukaista yritystoiminnan olennaisuutta osoittavaa työtulon määrää. Vähimmäismäärästä säädetään työttömyysturvalain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1330/2002) 8 §:ssä. Määrä on vuoden 2001 tasossa yel-vakuutettujen osalta 710 euroa kuukaudessa ja myel-vakuutettujen osalta 400 euroa kuukaudessa. Määrää ehdotetaan tarkistettavaksi vuosittain työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentin mukaisella palkkakertoimella. Yrityksen taloudellista tilaa tulee tarkastella vähintään kahden edeltävän vuoden ajalta.

Työttömyysturvaa yrityksen taloudellisen tilanteen heikentymisen perusteella myönnetään kuitenkin vain silloin, kun yrityksessä työskentelee enää yrittäjäperheen jäseniä. Käytännössä tämä tarkoittaa useimmiten yrittäjäpuolisoita. Jos yrityksestä saatava tulo jää perheenjäsentä kohti alle edellä mainitun tason, syntyy ilman työtä jääneelle perheenjäsenelle oikeus saada työttömyysturvaa. Kyseinen rajausta vähentää etuuden väärinkäytön riskiä.

Työttömyysturvan saaminen tällä perusteella edellyttää lisäksi, että perheenjäsenellä ei ole yli

15 prosentin omistusosuutta tai äänivaltaa eikä muutoinkaan määräysvaltaa yrityksessä. Määräysvaltaa ei ole saanut olla edeltävien kahden vuoden aikana. Tämä omistus- ja määräysvaltakriteeri koskee yhdenmukaisuuden vuoksi myös työttömyysturvan saantia tuotantosuunnan muutoksen ja yritystoiminnassa työllistymisen satunnaisuuden perusteella.

10 luku 1 §. Oikeus etuuteen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa ehdotetaan "omaehtoista koulutusta" muutettavaksi muotoon "omaehtoista opiskelua", koska samanaikaisesti voimaan tulevassa julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamista koskevassa lakiehdotuksessa (HE 178/2009 vp) on käytetty termiä omaehtoinen opiskelu.

10 luku 2 §. Työttömyysetuuteen oikeutettu. Voimassa olevassa laissa on säädetty, ettei koulutuspäivärahaan ole oikeutta henkilöllä, joka työllistyy kokopäivätyössä kahden viikon ajan. Jotta oikeus ei jäisi tulkinnanvaraiseksi koulutuspäivärahan muuttuessa työttömyysetuudeksi, ehdotetaan vastaava säännös lisättäväksi pykälän 2 momenttiin. Pykälän 4 momentissa termi työmarkkinatuki ehdotetaan muutettavaksi työttömyysetuudeksi, koska kuntouttavaan työtoimintaan voi osallistua paitsi työmarkkinatuen myös työttömyyspäivärahan saaja.

10 luku 6 §. Ylläpitokorvaus. Pykälän 2 momentissa on kirjoitusvirhe, koska ylläpitokorvaus kuntouttavan työtoiminnan ajalta ehdotetaan perustelujen mukaan korotettavaksi yhdellä eurolla nykyisestä eli yhdeksään eikä kymmeneen euroon. Koska kuntouttavaan työtoimintaan voi osallistua paitsi työmarkkinatuen myös työttömyyspäivärahan saaja, termi työmarkkinatuki ehdotetaan muutettavaksi työttömyysetuudeksi.

11 luku 12 §. Matka-avustuksen takaisinperintä. Lakiin ehdotettavien muutosten johdosta lain pykäläjärjestys muuttuu. Tästä syystä pykälässä oleva viittaussäännös on muutettava.

Voimaantulosäännös. Lakiehdotuksen 6 luvun 3 b §:n 1 momentissa ja 3 c §:n 1 momentissa sekä 7 luvun 5 §:n 2 momentissa on käytetty termejä työllistymissuunnitelma ja työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma. Hallituksen esitys, jossa termit työnhakusuunnitelma, työllistymisohjelma, aktivointisuunnitelma ja kotoutumissuunnitelma ehdotetaan muutettaviksi työllistymissuunnitelmaksi ja sitä korvaavaksi suunnitelmaksi, on tarkoitus antaa eduskunnalle niin, että siinä olevat lakiehdotukset tulisivat voimaan vasta 1.4.2010. Tästä syystä valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksessä säädettäväksi väliaikaisesta järjestelystä, joka koskee säännösten soveltamista erinimisiin suunnitelmiin.

2. ja 3. lakiehdotus

Voimaantulosäännös. Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (HE 178/2009 vp) voimaantulosäännöksessä ehdotetaan, että niille, jotka ovat työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa lain voimaan tullessa, maksettaisiin koulutustukea opiskelun loppuun eli lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta. Näiden koulutustukien rahoitukseen sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita rahoitusäännöksiä. Valiokunta ehdottaa vastaavasti kuin 2. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen osalta, että myös vuoden 2009 jälkeen maksettavaan koulutustukeen sovelletaan rahoitusta koskevia uusia säännöksiä

lakiehdotuksen voimaantulosta alkaen ja ehdottaa voimaantulosäännösten 2 momenttia muutettavaksi.

Aloitteet

Valiokunta on hyväksynyt palkansaajan työssäoloehto, työttömyyspäivärahan määrää sekä työmarkkinatuen tarveharkintaa koskevat säännökset hallituksen esityksen mukaisina. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisina paitsi voimaantulosäännökset muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että lakialoitteet LA 86/2007 vp, LA 36/2008 vp, LA 83/2008 vp, LA 89/2008 vp, LA 119/2008 vp ja LA 103/2009 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 2 §:n 3 momentti, 4 luvun 6 §, 6 luvun 10 § ja 9 luku, sellaisina kuin niistä ovat 4 luvun 6 § osaksi laissa 970/2003 ja 9 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen,

muutetaan 2 luvun 5 §:n 3 ja 4 momentti, 3 luvun 1 §, 3 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 1 momentti ja 5 §:n 2 kohta, 4 luvun 5 §:n 3 momentti ja 7 §:n 1 momentti, 5 luvun 2 ja 3 §, 4 §:n 4 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6, 7 ja 10 § sekä 13 §:n 1 ja 2 momentti, 6 luvun 1—3 §, 3 a ja 3 b §, 5 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7—9 §, 7 luku, IV osa, 11 luvun 1 §:n 1 momentti ja 12 § sekä 14 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a ja 3 §, 3 a §:n 2 momentti, 3 b §:n 1 momentti ja 3 d §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 5 §:n 3 momentti ja 14 luvun 2 a § laissa 997/2008, 2 luvun 5 §:n 4 momentti laissa 14/2007, 3 luvun 1 § osaksi laissa 344/2009, 3 §:n 1 momentti ja 5 luvun 4 §:n 4 momentti laissa 462/2006, 3 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 1354/2007, 4 luvun 5 §:n 3 momentti ja 6 luvun 2 § laissa 459/2005, 5 luvun 3 § osaksi laeissa 1047/2004 ja mainitussa laissa 997/2008, 7 § mainituissa laeissa 1047/2004, 462/2006 ja 997/2008, 10 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, 13 §:n 1 momentti sekä 6 luvun 3 a ja 3 b § laissa 472/2009, 5 luvun 13 §:n 2 momentti laissa 1180/2005, 6 luvun 1 ja 3 § osaksi mainitussa laissa 459/2005, 7 § laissa 636/2004, 8 § osaksi mainitussa laissa 1047/2004, 9 § osaksi laissa 1252/2006, 7 luku ja IV osa niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, 11 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 14 luvun 3 §, 3 a §:n 2 momentti, 3 b §:n 1 momentti ja 3 d §:n 1 momentti laissa 1217/2005, 14 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 608/2004 ja 2 a § mainitussa laissa 997/2008, sekä

lisätään 5 lukuun uusi 10 a § sekä 6 lukuun uusi 3 c—3 e § ja 5 a § seuraavasti:

2 luku

Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset

5 § (Uusi)

Yritystoiminnan päätyminen ja keskeytyminen

Yritystoiminnan lopettamista tai vähintään neljän kuukauden keskeytystä ei edellytetä, jos:

1) henkilön päätoiminen työllistyminen on ollut satunnaista;

2) henkilön työ on loppunut tuotantosuunnan lopettamisen tai vastaavan syyn johdosta;

3) henkilöä on pidettävä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä;

4) yritystoimintaa luonnonolosuhteista johtuen on pidettävä kausiluonteisena; tai

5) henkilön työ on loppunut yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteisen heikentymisen

johdosta ja yritystoiminnasta siinä työskentelevää henkilöä kohti syntyvä tulo on vähemmän kuin 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu yritystoiminnan olennaisuutta osoittava työtulon määrä.

Mitä edellä 3 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa säädetään, sovelletaan 1 luvun 6 §:n 4 momentissa tarkoitettuun perheenjäseneseen, jolla itsellään ei ole eikä kahden edellisen vuoden aikana ole ollut vähintään 15 prosenttia yrityksen osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta eikä muutoinkaan määräysvaltaa yrityksessä. Mitä edellä 3 momentin 5 kohdassa säädetään, koskee perheenjäsentä yrityksessä, jossa ei työskentele muita kuin yrittäjän perheenjäseniä. Henkilön päätoimisen työllistymisen katsotaan olleen satunnaista, jos hän on työllistynyt yrityksessä tai omassa työssä yhteensä enintään kuuden kuukauden ajan.

3—7 luku

(Kuten HE)

IV OSA

TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVÄT PALVELUT

10 luku

Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavaa etuutta koskevat säännökset

1 §

Oikeus etuuteen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

(1 mom. kuten HE)

Työllistymistä edistävillä palveluilla tarkoitetaan:

(1 kohta kuten HE)

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 9 luvussa tarkoitettua omaehtoista *opiskelua*;

(3—6 kohta kuten HE)

2 §

Työttömyysetuuteen oikeutettu

(1 mom. kuten HE)

Työttömyysetuutta maksetaan vain siltä ajalta, jona henkilö on julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tarkoitettuna työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa. *Työttömyysetuuteen ei ole oikeutta henkilöllä, joka työllistyy koaikatyössä yli kahden viikon ajan.*

(3 mom. kuten HE)

Poiketen 3 momentista *työttömyysetuutta* ei makseta kuntouttavan työtoiminnan ajalta, jos oikeutta *työttömyysetuuteen* ei ole 3 momentin 2, 5 tai 6 kohdassa mainitusta syystä.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

3—5 §

(Kuten HE)

6 §

Ylläpitokorvaus

(1 mom. kuten HE)

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla *työttömyysetuutta* saavalle maksetaan ylläpitokorvausta *yhdeksän* euroa kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetun aktivointisuunnitelman mukaiselta osallistumispäivältä.

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

1 §

(Kuten HE)

12 § (*Uusi*)*Matka-avustuksen takaisinperintä*

Jos henkilö eroaa työstä tai omalla menettelyllään aiheuttaa työsuhteen päättymisen kuuden kuukauden kuluessa sen työsuhteen alkamisesta, jonka perusteella hänelle on maksettu 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettua matka-avustusta, peritään matka-avustus takaisin, jollei takaisinperintä ole kohtuutonta. Muutoin takaisinperintään sovelletaan, mitä 10 §:ssä säädetään.

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

2—3 d §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1—8 mom. kuten HE)

Mitä tässä laissa on säädetty työllistymissuunnitelmasta, sovelletaan myös työnhakusuunnitelmaan ja työllistymisohjelmaan. Mitä tässä laissa on säädetty työllistymissuunnitelmasta korvaavasta suunnitelmasta, sovelletaan

myös kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuun aktivointisuunnitelmaan ja maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapai-

kanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan (Uusi).
(10 ja 11 mom. kuten HE:n 9 ja 10 mom.)

2.

Voimaantulosäännös
(1 mom. kuten HE)
Tämän lain voimaan tultua maksetun julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002)

mukaisen perustuen ja ansiotuen rahoitukseen sovelletaan, mitä peruspäivärahan ja ansiopäivärahan rahoituksesta on säädetty.
(3 mom. kuten HE)

3.

Voimaantulosäännös
(1 mom. kuten HE)
Tämän lain voimaan tultua maksetun julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002)

mukaisen ansiotuen rahoitukseen sovelletaan, mitä ansiopäivärahan rahoituksesta on säädetty.
(3 mom. kuten HE)

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Maria Guzenina-Richardson /sd
Arja Karhuvaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Håkan Nordman /r
Markku Pakkanen /kesk
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /kesk
Satu Taiveaho /sd (osittain)
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Tämä hallituksen esitys työttömyysturvalain muuttamisesta sisältää selkeitä parannuksia, mutta valitettavasti myös vielä suurempia heikkennyksiä työttömien asemaan.

Myönteinen muutos on sekä palkansaajien että yrittäjien työssäoloehdon lyhentäminen. Sovitellun työttömyyspäivärahan enimmäisaika kumotaan. Työaikarajaa ja 90 %:n korvausrajaa ei kuitenkaan koroteta, vaikka niillä olisi ehkäistyt hallituksen esityksen HE 222/2009 vp aiheuttamat ongelmat. Muutosturvan enimmäismaksuaika nousee 200 päivään, mikä on perusteltua. Niillä, jotka pääsevät lisäpäiväoikeuden piiriin, velvoitteen perusteella tehty työ ei vaikuta maksettavaan työttömyyspäivärahaan, sillä palkanmäärittelyä ei tehdä uudelleen.

Hallituksen esitys jättää huomiotta selviä työttömyysturvalain epäkohtia ja muuttaa monella tavalla lakia huonompaan suuntaan.

Koulutusajan laskeminen mukaan työttömyysturvan 500 päivän enimmäisaikaan

Koulutusajan laskeminen mukaan työttömyysturvan 500 päivän enimmäisaikaan nostaa koulutuskynnystä, vaikka esitys lähtee päinvastaisesta olettamasta. Pienillä ja pitkien etäisyyksien seutukunnilla koulutustarjonta on rajallista eikä tarkoituksenmukaista koulutuspaikkaa työttömälle ole aina tarjolla. Taloudelliset ja perheeseen liittyvät syyt estävät monen työttömän kouluttautumisen kotiseutukunnan ulkopuolella.

Jos koulutukseen hakeutuvan perusturva uhkaa puolittua kesken koulutuksen, moni jättää kokonaan hakeutumatta koulutukseen. Mitä lähempänä 500 päivän raja on, sitä korkeammaksi nousee kynnyksen kouluttautua. Tämä ei johdu aktiivisuuden puutteesta vaan taloudellisesta pakosta. Jos raha ei riitä elämiseen, niin se ei riitä. Ylläpitokorvauksen nostaminen yhdellä tai kahdella eurolla ensi vuonna on lähinnä pelleilyä, sillä edellinen korotus näihin etuuksiin on tehty monta vuotta sitten.

Suurilla paikkakunnilla koulutukseen hakeutuu niin paljon työttömiä, että lukumääräisesti

vertailtuna voi olla vaikeampi päästä työvoimapolitiittiseen koulutukseen kuin yliopistoon. Tällainen koulutusmahdollisuuksien ja työttömien määrän alueittainen epäsuhta kärjistyy entisestään lähitulevaisuudessa. Nykyisillä työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoilla ei kyetä vastaamaan kasvaviin koulutustarpeisiin. Tällä hetkellä työttömiä on aktiivitoimien piirissä vähemmän kuin vuosi sitten, vaikka työttömyys, erityisesti nuorisotyöttömyys, on kasvanut huomattavasti. Koulutusajan lukemista mukaan työttömyysturvan enimmäiskeston ei ole hallituksen esityksessä perusteltu kestävästi. Kyse on paremminkin säästölaista, jonka tarkoituksena on pudottaa suuri joukko työttömiä työmarkkinalle ja siten pakottaa työttömät ottamaan mitä hyvänsä työtä vastaan millä tahansa ehdoilla.

Työttömyysturvan tasokorotusta ei tehdä vielä

Työttömyysturvan tasokorotusta ei tehdä vielä, vaikka työttömyys on suomalaisen köyhyyden suurin yksittäinen syy. Työttömyyden alkuajan 20 päivän korotusosaan kaikki työttömät eivät ole oikeutettuja, eikä esimerkiksi muutosturva koske kaikkia työttömiksi jääviä. Siten esitys lisää entisestään eri työttömien ryhmien epätasa-arvoa, eikä tällaiselle jaottelulle löydy mitään työvoimapolitiittista perustetta. Nyt korjataan työttömyysturvan jälkeenjäneisyyttä suhteellisesti hyvätuloisemmille ansiopäivärahan saajille, mutta ei perusturvan varassa eläville. Ongelmaa ei olisi, jos peruspäiväraha olisi sidottu ansiokehitykseen, kuten vuoden 1984 työttömyysturvalaissa alun perin tehtiin.

Työmarkkinatukea saavat ovat jatkossakin kaikkein vaikeimmassa tilanteessa. Tämän esityksen myönteiset puolet kohdistuvat niihin työttömiin, joilla on kohtuullinen työhistoria ja jotka saavat ansiosidonnaista etuutta. Ansiosidonnaisen turvan uusi laskentakaava suosii niitä, jotka jäävät työttömäksi keskimääräistä korkeammin palkatuista töistä. Laskentatavan muutoksesta miehet hyötyvät enemmän kuin naiset, mutta pitkän työuran perusteella maksettavan

korotusosan lyhentäminen sataan päivään kohdistuu pääosin miehiin.

Työmarkkinatuen tarveharkintaa ei edelleenkään esitetä poistettavaksi

Työmarkkinatuen tarveharkintaa ei edelleenkään esitetä poistettavaksi. Tilanne, jossa työssä käyvän puolison kanssa samassa taloudessa asuva työtön ei saa työttömyysajalta minkäänlaista perusturvaa, on nöyryyttävä. Kuitenkin samalla tavalla asuva työtön saa samansuuruisen peruspäivärahan ilman tarveharkintaa.

Lakiesitys ei vähennä byrokratiaa

Lakiesitys ei vähennä byrokratiaa. Erilaisilla työttömyyden kestoon ja sen alkamiseen sekä työhistoriaan kytkeytyvillä erisuuruisilla etuuksilla luodaan sellainen byrokratiaviidakko, ettei siitä tavallinen kansalainen eikä aina viranomaisenkaan ota selvää. Tämä esitys ei selkeytä työttömyysturvaan ja eri etuuksiin liittyviä käytäntöjä, vaan jopa entisestään sekoittaa niitä. Todennäköisesti työttömyysturvan maksajien työpaine tulee entisestään lisääntymään. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen asiantuntija toteaa lausunnossaan, että "laki on hankala toimeenpanta-

vaksi" ja "kansalaisen kannalta laki on niin vaikeaselkoinen, että tämän on vaikea tietää, mihin etuuksiin hän on oikeutettu".

Lisäpäiväoikeuden ikärajan korottaminen

Lisäpäiväoikeuden ikärajan korottaminen tuskin vaikuttaa eläkeikään tai työurien pidentymiseen. Työssä pysymisen ja jaksamisen ratkaisevat muut seikat. Työmarkkinoiden "ikärasismi" ei ensisijaisesti johdu lisäpäiväoikeuden ikärajasta. Joissain tilanteissa työnantajat ovat valinneet irtisanottaviksi ikääntyneitä työntekijöitä, mutta usein se on tapahtunut yhteisymmärryksessä työntekijöiden kanssa. Työurien pidentämisen lääkkeet eivät löydy lakiin kirjatusta, kaavamaisista ikärajoista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2.—4. lakiehdotus hyväksytään mietinnön mukaisina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 2 §:n 3 momentti, 4 luvun 6 §, 6 luvun 10 § ja 9 luku, sellaisina kuin niistä ovat 4 luvun 6 § osaksi laissa 970/2003 ja 9 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen,

muutetaan 3 luvun 1 §, 3 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 1 momentti ja 5 §:n 2 kohta, 4 luvun 5 §:n 3 momentti ja 7 §:n 1 momentti, 5 luvun 2 ja 3 §, 4 §:n 4 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6, 7 ja 10 § sekä 13 §:n 1 ja 2 momentti, 6 luvun 1—3 §, 3 a ja 3 b §, 5 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7—9 §, 7 luku, IV osa, 11 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 14 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a ja 3 §, 3 a §:n 2 momentti, 3 b §:n 1 momentti ja 3 d §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 1 § osaksi laissa 344/2009, 3 §:n 1 momentti ja 5 luvun 4 §:n 4 momentti laissa 462/2006, 3 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 1354/2007, 4 luvun 5 §:n 3 momentti ja 6 luvun 2 § laissa 459/2005, 5 luvun 3 § osaksi laeissa 1047/2004 ja 997/2008, 7 § mainituissa laeissa 1047/2004, 462/2006 ja 997/2008, 10 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, 13 §:n 1 momentti sekä 6 luvun 3 a ja 3 b § laissa 472/2009, 5 luvun 13 §:n 2 momentti laissa 1180/2005, 6 luvun 1 ja 3 § osaksi mainitussa laissa 459/2005, 7 § laissa 636/2004, 8 § osaksi mainitussa laissa 1047/2004, 9 § osaksi laissa 1252/2006, 7 luku ja IV osa niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, 11 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 14 luvun 3 §, 3 a §:n 2 momentti, 3 b §:n 1 momentti ja 3 d §:n 1 momentti laissa 1217/2005, 14 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 608/2004 ja 2 a § mainitussa laissa 997/2008, sekä lisätään 5 lukuun uusi 10 a § sekä 6 lukuun uusi 3 c—3 e § ja 5 a § seuraavasti:

2 luku Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset 5 § (Kuten StVM)	täyttä työpäivää vastaavan ajan enintään kahdeksan peräkkäisen kalenteriviikon aikana. Omavastuu aika asetetaan kerran 6 luvun 7 §:ssä säädettyä työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa kohti. (2 mom. kuten StVM)
3 luku Etuuden saamisen yleiset rajoitukset 1 ja 3—5 § (Kuten StVM)	6 luku Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto 1 §
4 luku Soviteltu ja vähennetty työttömyysetuus 5 ja 7 § (Kuten StVM)	<i>Työttömyyspäivärahan määrä</i> Peruspäiväraha on 32,56 euroa päivältä. (2—4 mom. kuten StVM) 2 § (Kuten StVM)
5 luku Työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset 2—7, 10 ja 10 a § (Kuten StVM) 13 § <i>Omavastuu aika</i>	3 § <i>Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksamisen työttömyyden alkaessa</i> (1 mom. kuten StVM) (2 mom. poist.) (2 mom. kuten StVM:n 3 mom.) 3 a §
Työttömyyspäivärahaa maksetaan sen jälkeen, kun henkilö on ollut työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa yhteensä viittä	<i>Korotusosan ja korotetun ansio-osan maksamisen pitkän työuran päätyttyä</i> (1—3 mom. kuten StVM)

Korotusosaa ja korotettua ansio-osaa maksetaan yhteensä enintään 100 päivältä. (*poist.*).

3 b—3 e, 5 ja 5 a §
(Kuten StVM)

7 §

Päivärahakauden enimmäisaika

Peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä. *Enimmäisaikaan ei lueta tämän lain 10 luvun 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja koulutuspäivärahoja.* Enimmäisaikaan luetaan myös sellaiset työttömyyspäivät, joilta henkilölle on maksettu työttömyysetuutta sellaisessa valtiossa, jossa sovelletaan sosiaaliturva-asetusta tai jonka kanssa Suomella on työttömyysturvaa koskeva sopimus.

(2 mom. kuten StVM)

8 §
(Kuten StVM)

9 §

Lisäpäiväoikeus

(1 ja 2 mom. kuten StVM)
(3 mom. *poist.*)

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

1 §

Oikeus työmarkkinatukeen

Työmarkkinatukeen on oikeus työttömällä:
1) joka ei täytä työssäoloehto; tai
2) jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt 6 luvun 7 tai 9 §:ssä säädetyn enimmäisajan täyttymisen vuoksi.

(3 kohta *poist.*)
(2 mom. kuten StVM)

2—5 §
(Kuten StVM)

6—9 §
(*Poist.*)

10 ja 11 §
(Kuten StVM)

IV OSA

TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVÄT PALVELUT

10 luku

Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavaa etuutta koskevat säännökset

1—6 §
(Kuten StVM)

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

1 ja 12 §
(Kuten StVM)

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

2, 2 a—3 b, 3 d §
(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös

(1—4 mom. kuten StVM)
(5 mom. *poist.*)
(5—9 mom. kuten StVM:n 6—10 mom.)

StVM 50/2009 vp — HE 179/2009 vp

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Erkki Virtanen /vas

VASTALAUSE 2

Yhdymme vastalauseeseen 1 muilta osin, mutta esitämme, että 1. lakiehdotuksen 6 luvun 1 § saa lakialoitteen LA 103/2009 vp mukaisen muodon.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin vastalauseen 1 mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 6 luvun 1 § muutettuna seuraavasti:

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

1 §

Työttömyyspäivärahan määrä

Peruspäiväraha on 27,63 euroa päivältä.
(2—4 mom. kuten StVM)

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Marjaana Koskinen /sd
Anneli Kiljunen /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd

VASTALAUSE 3

Perustelut

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on kannustaa työttömiä kouluttautumaan ja vahvistaa osaavan työvoiman saatavuutta. Tavoitteet ovat tärkeitä, mutta työttömien koulutustason nostamiseksi esitetyistä keinoista erityisesti ehdotus koulutuspäivien lukemisesta kokonaisuudessaan 500 päivän enimmäisaikaan on vaikutuksiltaan kyseenalainen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 22/2009 vp) epäillyt, että työttömien virta ansiosidonnaiselta turvalta työmarkkinatuella saattaa uuden laskutavan johdosta suurentua. Kannustevaikutus on epävarma myös siitä syystä, että työvoimapolitiiseen koulutukseen on monin paikoin vaikea päästä. Muutoksen on arvioitu jopa vähentävän työttömien koulutushalukkuutta, kun osa koulutusajasta saattaa jäädä 500 päivän jälkeiseen aikaan. Näiden epävarmuustekijöiden vuoksi kannustevaikutusta on arvioitava tarkoin ja hallituksen on tuotava eduskunnalle selvitys lainmuutoksen toimivuudesta ja mahdollisesti tarvittavista muutoksista. Työttömyys on ainoa elämän-tilanne, jossa syyperusteinen turva voi lakata kokonaan puolison tulojen perusteella. Puolison

tulojen huomioon ottamiselle työmarkkinatukea laskettaessa ei ole sosiaali- tai työvoimapolitiisia perusteita. On todettu, että tarveharkinta kohdistuu terävimmän alle keskitulojen jääviin perheisiin ja pariskuntiin ja erityisen voimakkaasti lapsiperheisiin. Tarveharkinnan poistaminen helpottaisi niiden lapsiperheiden asemaa, joissa vain toisella vanhemmista on työtä. Tarveharkinnasta luopuminen lisäisi sosiaaliturvan johdonmukaisuutta, sillä se antaisi jokaiselle työttömälle yksilöllisen oikeuden toimeentuloturvaan työttömyyden aikana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2.—4. lakiehdotus hyväksytään mietinnön mukaisina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi 7 luku muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotus**1.**

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

1 §

Oikeus työmarkkinatukeen

Työmarkkinatukeen on oikeus työttömällä:

1) joka ei täytä työssäoloa; tai

2) jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt 6 luvun 7 tai 9 §:ssä säädetyn enimmäisajan täyttymisen vuoksi.

(3 kohta poist.)

(2 mom. kuten StVM)

2—5 §

(Kuten StVM)

6—9 §
(Poist.)

10 ja 11 §
(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa työttömyysturvaa koskevan lakiuudistuksen vaikutuksia työttömien koulutukseen hakeutumiseen ja antaa asiasta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle vuonna 2011.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Päivi Räsänen /kd